

۱ گزینه ۴ به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، کنش گفته می‌شود. بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه «۱»: یکی از مصادیق کنش‌های انسانی است نه همه کنش‌ها. / گزینه «۲»: پلک زدن یک کنش زیستی است و کنش انسانی محسوب نمی‌شود. / گزینه «۳»: یکی از ویژگی‌های کنش انسانی، ارادی بودن آن است؛ بنابراین فعالیت‌های غیرارادی، کنش انسانی نیست. (صفحه ۳)

۲ گزینه ۴ بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه «۱»: قسمت اول نادرست است؛ زیرا فعالیت طبیعی، کنش انسانی محسوب نمی‌شود. مثلاً ضربان قلب فعالیت طبیعی است و آگاهی در آن نقش ندارد. قسمت دوم نادرست است؛ از آنجایی که کنش وابسته به آگاهی است و بدون آن معنا ندارد، به جای قید «بسیاری از» باید قید «تمام» به کار می‌رفت. / گزینه «۲»: قسمت اول نادرست است؛ زیرا بسیاری از فعالیت‌های درونی (درون بدن) انسان، فعالیت طبیعی هستند و کنش انسانی به شمار نمی‌روند. / گزینه «۳»: قسمت دوم نادرست است و مانند گزینه «۲»، آن را رد می‌کنیم. (صفحه ۴)

۳ گزینه ۲ فعالیت‌هایی که در «مغز» انجام می‌شود، الزاماً با اختیار، اراده و آگاهی انسان نیست. (صفحه ۴)

۴ گزینه ۳ «تصمیم‌گیری»، با توجه به اراده و انتخاب فرد صورت می‌گیرد؛ پس به ویژگی ارادی بودن کنش انسانی اشاره دارد. «نیت» به معنی قصد و هدف است و به ویژگی هدف‌دار بودن اشاره دارد. (صفحه ۴)

۵ گزینه ۱ ورزش کردن یک کنش ارادی است و سلامتی پیامد غیرارادی و طبیعی آن کنش؛ یعنی ما با اراده خودمان به بدنمان دستور نمی‌دهیم که سالم شود؛ بلکه کنش ورزش را با اراده خودمان انجام می‌دهیم و نتیجه و پیامد این کنش ارادی، سلامتی جسم است. (صفحات ۵ و ۶)

۶ گزینه ۳ «دست بالا بردن برای اجازه خواستن از معلم»: با اراده خودمان اجازه می‌گیریم؛ پس کنش ارادی است و دست بالا بردن، نمادی است برای اجازه گرفتن و نمادها به ویژگی معنادار بودن کنش اشاره دارند. (رد گزینه‌های «۲» و «۴»). / «یاد گرفتن درس»: ما درس می‌خوانیم و اگر اصول یادگیری را رعایت کرده باشیم و خوب درس بخوانیم، در پی آن، یادگیری بدون اینکه ما بخواهیم به وجود می‌آید؛ پس غیرارادی (طبیعی) است (رد مجدد گزینه «۴»). / «پاسخ دادن به پرسش‌های امتحانی»: تا ما نخواهیم به یک سؤال جواب نمی‌دهیم؛ پس ارادی (غیرطبیعی) است. (رد گزینه «۱»). تا اینجا پاسخ مشخص شد؛ اما ادامه می‌دهیم. / «غمگین شدن از شنیدن یک خبر»: غمگینی یا شادی، امری نیست که ما بخواهیم اتفاق بیفتد. خبر را که می‌شنویم در خودمان حس غمگینی داریم؛ پس غیرارادی است و از طرف دیگر پیامد است، نه کنش. (صفحات ۵ و ۷)

۷ گزینه ۳ این سؤال برای جمع‌بندی چند موضوع مناسب است: تا کنش‌های انسانی نباشند، کنش اجتماعی شکل نمی‌گیرد. کنش اجتماعی نخستین پدیده اجتماعی است (رد گزینه‌های «۱» و «۴»). کنش‌های اجتماعی ارزش‌ها و هنجارها را به وجود می‌آورند و آن دو نیز سه مورد بعدی؛ یعنی جامعه‌پذیری، کنترل اجتماعی و نقش‌های اجتماعی را ایجاد می‌کنند. (صفحه ۱۳)

«اجازه خواستن از معلم»: با اراده خودمان اجازه می‌گیریم؛ پس ارادی (غیرطبیعی) است و چون معلم بیرون از ماست؛ پس کنش بیرونی است (ردگزینه‌های «۲» و «۴»). «یاد گرفتن درس»: ما درس می‌خوانیم و اگر اصول یادگیری را رعایت کرده باشیم، در پی آن یادگیری بدون اینکه ما بخواهیم، به وجود می‌آید؛ پس غیرارادی (طبیعی) است و چون یادگیری در درون ما روی می‌دهد؛ پس درونی است. مورد «پ» و «ت» در این قسمت درست هستند. «پاسخ دادن به پرسش‌های امتحانی»: تا ما نخواهیم به یک سؤال جواب نمی‌دهیم؛ پس ارادی (غیرطبیعی) و بیرونی است (تا اینجا پاسخ مشخص شد). «غمگین شدن از شنیدن یک خبر»: امری نیست که ما بخواهیم اتفاق بیفتد. خبر را که می‌شنویم در خودمان حس غمگینی داریم؛ پس غیرارادی و درونی است.

گزینه ۲ _ روش درست پاسخ دادن به این سؤال‌های مفهومی را با دقت بخوانید و تمرین کنید؛ ابتدا باید متن داده‌شده را آنالیز کنید؛ یعنی بخش‌بخش کنید تا بتوانید متناسب با هر بخش نتیجه بگیرید. «قسمت اول»: این بخش تمام ویژگی‌های کنش اجتماعی را دارد و به‌خصوص مهم‌ترین ویژگی آن، رو به دیگری بودن. تصادف امری است که بین دو کنشگر روی می‌دهد؛ پس اجتماعی است. / «قسمت دوم»: در صورتی که در یک جامعه توجه به رویدادی که برای دیگران اتفاق می‌افتد، ارزش نباشد، افراد جمع نمی‌شوند؛ پس ارزش اجتماعی است. / «قسمت سوم»: یادتان باشد که هنجار همیشه نزدیک به حوزه رفتار است؛ یعنی شیوه عمل همان هنجار است. این افراد ارزش کمک به دیگران را به شیوه تبدیل کرده و رفتار کرده‌اند؛ یعنی برحسب هنجارهای اجتماعی عمل کرده‌اند. / «قسمت چهارم»: ورود بلیس؛ یعنی ورود کنترل‌کننده اجتماعی. (صفت‌ها، ۳ و ۴)

گزینه ۱ _ این تست برای دو تست قبلی تمرین خوبی است. هجوم آوردن: یک کنش است، نه پیامد کنش (رد گزینه «۴»). / از طرف دیگر، هجوم آوردن: کنش انسانی است و از نوع اجتماعی (رد گزینه «۲»). / «چا ماندن از قطار»: پیامد غیرارادی و طبیعی هجوم آوردن عده‌ای دیگر است؛ بنابراین تنها گزینه درست، گزینه «۱» خواهد بود. / «متأثر شدن از این صحنه»: به ارزش اجتماعی اشاره دارد. / «اعتراض برای تذکر دادن»: به کنترل اجتماعی اشاره دارد. (صفت‌ها، ۴ و ۲)

گزینه ۳ _ «مدرسه»: پدیده اجتماعی است. / «خلق اثر هنری»: از آنجایی که در خلق یک اثر هنری، کنش انسان، یک پدیده اجتماعی را می‌سازد، نه برعکس، بنابراین به برون‌سازی اشاره دارد. / «جمله ادب آداب دارد»: به این موضوع اشاره دارد که پدیده‌های اجتماعی (مثل آداب و رسوم) همواره برای ما فرصت‌ها و محدودیت‌هایی ایجاد می‌کنند و گاهی به حدی دور از دسترس انسان هستند که گویی پدیده‌ای طبیعی هستند. / «دعا در حق فرزندان»: دعا کردن یک کنش انسانی است و از آنجایی که برای دیگران (فرزندان) صورت گرفته، پس کنش اجتماعی است. (انگهی درس، ۱ و ۲)

گزینه ۳ _ «گروه دوستان»: پدیده اجتماعی است. / «خلق اثر هنری» و «ادب آداب دارد»: مانند سؤال بالا این دو قسمت را تحلیل کنید. / «رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی»: یک کنش انسانی است و شما چه در حضور دیگری و چه هنگامی که کسی شما را نبیند، با رعایت این قوانین، کنشی اجتماعی انجام داده‌اید. (انگهی درس، ۳ و ۱)

گزینه ۴ _ «غصون الأشجار: شاخه‌های درختان» (رد گزینه‌های «۲» و «۳»). «ننظر: نگاه می‌کنیم» (رد گزینه‌های «۱» و «۳»). «عندما: هنگامی که» (رد گزینه‌های «۲» و «۳»).

گزینه ۳ _ بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه «۱»: «إرحم: رحم کن» در گزینه «۱» جمع ترجمه شده پس اشتباه است. / گزینه «۲»: «كثرة صلاتهم: زیادی نمازشان»، «كثرة إيمانهم: زیادی ایمانشان» نه «ایمان زیادشان»؛ دلیل: نشانه «ای». / گزینه «۴»: «لا تجعلنا: ما را قرار نده» نه «من را قرار نده».

۱۵ گزینه ۲ «دانه‌ای کوچک: حبة صغيرة» (رد گزینه‌های «۱» و «۳»). در این گزینه‌ها «الثمر الصغيرة / ثمر صغير» به معنای «میوه کوچک، میوه کوچکی» است نه «دانه‌ای کوچک». «رشد کرد: نمت» (رد گزینه‌های «۳» و «۴»). در این گزینه‌ها «تنمو» آمده که مضارع است.

۱۶ گزینه ۱ «کان ... ینهبون: (ماضی استمراری) به یغما می‌بردند، غارت می‌کردند» (رد گزینه‌های «۲» و «۳»). «هاتین القبيلتين: این دو قبیله» (رد گزینه‌های «۲» و «۴»). «ذلك المضيق: آن تنگه» (رد گزینه «۲»). «حتى أغلق: تا بسته شد» (رد گزینه‌های «۳» و «۴»).

۱۷ گزینه ۱ «اقترح: پیشنهاد داد» (رد گزینه «۲»). «عملاً حسناً: کار نیکویی» (رد گزینه «۳»). «الجد: پدر بزرگ» ضمیر «ما» در گزینه «۳» اضافی است. «فما أجمل: پس چه زیباست» (رد سایر گزینه‌ها). «نتعاون: همیاری کنیم» (رد گزینه‌های «۲» و «۳»).

۱۸ گزینه ۲ «الكتاب الواحد: یک کتاب». در گزینه «۲»، «اولین کتاب» اشتباه می‌باشد، زیرا «الواحد» از اعداد اصلی است نه ترتیبی.

۱۹ گزینه ۲ ترجمه عبارت: «سعید در مسابقه برنده شد و جایزه طلایی را به دست آورد. پس او برنده (نفر) ..... است». گزینه «۲»؛ «الاول» پاسخ درست است. در اینجا باید از عدد «ترتیبی» استفاده کنیم، پس گزینه‌های «۱» و «۳» رد می‌شوند. گزینه «۴» نیز از عدد مؤنث استفاده کرده که اشتباه است.

۲۰ گزینه ۳ در گزینه «۱» «حکمة بالغة»، در گزینه «۲» «بخار متراکم» و در گزینه «۴» «الجبال المرتفعة» ترکیب وصفی هستند.

۲۱ گزینه ۲ «أيتها الرجلان لماذا لا تعملان»؛ چون «الرجلان» مثنی مذکر است، پس فعل «مثنی مذکر مخاطب» است.

۲۲ گزینه ۳ در گزینه «۱» «تنصر، تنقذ»، در گزینه «۲» «تدرّس» و در گزینه «۴» «تشکر» صیغه «للمخاطب: مفرد مؤنث غائب» هستند، اما در گزینه «۳» «لا تسمع» صیغه «للمخاطب: مفرد مذکر مخاطب» است. ترجمه گزینه «۳»: «همکلاسی عزیز من برای چه گوش نمی‌دهی به سخن معلم کلاس». فعل در این گزینه خطاب به «زمیلی» است که هم مذکر است و هم مخاطب، فعل جمله نیز مطابق آن است.

۲۳ گزینه ۲ (فیروز نژاد نبف)

ترتیب مراحل اندیشه‌ورزی بدین صورت است:
روبه‌رو شدن با مساله - طرح سوال - تفکر در اندوخته‌ها - رسیدن به پاسخ.
این ترتیب فقط در گزینه «۲» به درستی رعایت شده‌است.
(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه ۴)

۲۴ گزینه ۳ (موسی سپاهی - سراوان)

تا زمانی که انسان با همان سؤال‌های معمولی و روزانه روبه‌روست و فقط به دنبال پاسخ آن‌هاست و کمتر به موضوعات و پرسش‌های بنیادین می‌پردازد، در مرحله اول تفکر قرار دارد که می‌توان آن را تفکر غیر فلسفی نامید.
(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه ۵)

سقراط که فرد دانشمندی بود خود را فیلسوف می‌نامید و چون فرد مشهوری بود، رفته رفته مردم کلمه فیلسوف را به معنای دانشمند به کار بردند زیرا شاخصه سقراط همین دانشمند بودن او بود.

بررسی سایر گزینه‌ها:

گزینه «۱»: این‌ها دلایلی هستند که سقراط خود را سوفیست نمی‌نامید بلکه از واژه فیلسوف استفاده می‌کرد. اما این مطلب به خودی خود باعث تغییر معنا نمی‌شود زیرا سقراط ابتدائاً معنای اولیه فیلسوف (دوستدار دانایی) را موردنظر داشت.

گزینه «۲»: اینکه واژه سوفیست تغییر معنا داده، دلیل کافی برای اینکه واژه فیلسوف جای آن را گرفته است، نیست.

گزینه «۴»: بر سر زبان‌ها افتادن یک واژه دلیل تغییر معنا دادن آن نیست.

(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه‌های ۷ و ۸)

معنای اولیه سوفیست دانشمند بوده که به مرور زمان این معنای خود را از دست داد به گونه‌ای که اکنون معنای مغالطه‌کار به خود گرفته است. فیلسوفوس در ابتدا به معنای دوستدار دانایی بوده که به مرور زمان ارتقا معنایی یافته به معنی «دانشمند» که معنی اولیه «سوفیست» بود.

(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه‌های ۷ و ۸)

درست است که موضوع فلسفه «وجود بماهو وجود» یا «وجود از آن حیث که وجود است.» می‌باشد اما این مطلب نافی این موضوع نیست که فلسفه احکامی در مورد امور محسوس نیز داشته باشد. فرضاً می‌توان به قاعده فلسفی «کلّ مادی حادث» اشاره کرد به این معنی که «هر چیز مادی حادث است.» و این حکمی که در مورد موضوعی محسوس و حسی، یعنی ماده طرح شده است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: احکام فلسفه در عین حالی که کلی هستند اما به هر حال باید بر جزئیات نیز صدق بکنند. مثلاً زمانی که ما می‌گوییم هر معلولی علتی دارد، با این که این حکم، حکمی عام و کلی است اما بر مصادیق جزئی آن نیز صدق می‌کند. مثلاً می‌توان از آن نتیجه گرفت که گرما معلول آتش است.

گزینه «۲»: فلسفه از آنجایی که موضوعش «وجود» است باید به معدومات نیز از آن حیث که معدوم هستند، یعنی وجود ندارند، پردازد و این منافاتی با موضوع آن ندارد و در واقع ذیل همان موضوع می‌گنجد.

گزینه «۳»: اگر به تحلیلی دقیق‌تر از عبارتهای «وجود بماهو وجود» و «موجود بماهو موجود» پردازیم خواهیم دید که این دو مفهوم در اصل یکی هستند و تفاوتی نخواهند داشت. فلذا فلسفه در عین حال به هر دوی این موضوعات می‌پردازد چون یکی هستند.

فلسفه دربارهٔ یک موجود خاص بحث نمی‌کند (رد گزینه «۲») بلکه به بررسی اصل وجود و حقیقت جهان، طبیعت و انسان می‌پردازد نه وجود مطلق که همان خداست. (رد گزینه «۳») فیلسوف دربارهٔ آن دسته از ویژگی‌های موجودات صحبت می‌کند که مربوط به هستی و موجودیت آن‌هاست. به همین خاطر، مباحث فلسفی پایه و اساس مباحث سایر علوم به شمار می‌آیند. از طرفی تنها روش فلسفه، استدلال عقلی و قیاسی است. (رد گزینه «۴»)

(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه‌های ۸ تا ۱۱)

تمایز و تفاوت علوم از یکدیگر، هم از لحاظ موضوع است و هم روش. یعنی به عنوان مثال ریاضی و فلسفه در روش باهم مشترک هستند ولی به لحاظ موضوع متفاوت‌اند.

(فلسفه یازدهم، پیستی فلسفه، صفحه‌های ۸ تا ۱۱)

همه گزینه‌ها دارای ریشه‌های فلسفی هستند با این تفاوت که گزینه «۳» درباره معرفت‌شناسی و بقیه گزینه‌ها در مورد وجودشناسی می‌باشند.

(فلسفه یازدهم، ریشه و شافه‌های فلسفه، صفحه ۱۳)

از آنجا که معرفت به وجود، فرع بر امکان شناخت آن است، فیلسوفان می‌خواهند توانایی انسان در شناخت هستی را هم بررسی کنند و بدانند که بشر چگونه و با چه ابزاری می‌تواند به شناخت هستی بپردازد.

(فلسفه یازدهم، ریشه و شافه‌های فلسفه، صفحه ۱۳)

روش فلسفه همیشه روش استدلال عقلی و قیاسی است و موضوع آن هم همیشه وجودشناسی و معرفت‌شناسی است. پس تفاوت ریشه و شاخه فلسفه در اصل این دو مورد (موضوع و روش) نیست بلکه در حیطه بررسی موضوع فلسفه است (رد گزینه «۴»). اگر وجودشناسی و معرفت‌شناسی به نحو عام بررسی شوند، ریشه فلسفه شکل می‌گیرد و اگر قواعد عام ریشه فلسفه به محدوده‌های خاص منتقل شوند، شاخه‌ها پدید خواهند آمد. مثلاً فلسفه فیزیک، حاصل انتقال قوانین عام وجودشناسی و معرفت‌شناسی به محدوده دانش فیزیک است. پس می‌توان گفت مباحث شاخه‌ها عمومیتی که در مباحث ریشه فلسفه دیده می‌شود را ندارند.

بررسی گزینه‌های دیگر:

گزینه «۲»: فلسفه مسائل علوم غیربنیادی را مطالعه نمی‌کند. آن مسائلی که در شاخه‌های فلسفه بحث می‌شوند، مسائل بنیادی در حیطه علوم هستند، نه مسائل مهم علوم. بنیادی بودن این مسائل نشان می‌دهد که جزء مسائل خود آن علوم نیستند، اگرچه آن علوم به پاسخ این مسائل نیاز دارند.

گزینه «۳»: روش فلسفه استدلال عقلی و قیاسی است و با روش قابل استفاده در فیزیک که روش تجربی است متفاوت است.

(فلسفه یازدهم، ریشه و شاخه‌های فلسفه، صفحه ۱۴)

اثر انسان‌شناسی (شاخه فلسفه) بر علوم تربیتی را نشان می‌دهد. زیرا مساوی بودن انسان با بدن مربوط به انسان‌شناسی و نحوه کنترل رفتار انسان مربوط به علوم تربیتی است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: اثر احکام دینی بر حقوق و علوم سیاسی و قضائی را نشان می‌دهد و ربطی به فلسفه ندارد.

گزینه «۳»: این گزینه بیانگر اثر معرفت‌شناسی (ریشه فلسفه) بر شاخه‌های فلسفه (فلسفه علوم اجتماعی) است. زیرا این گزاره که «هر چیزی با حس قابل مشاهده نباشد، قابل پذیرش نیست.» که یک حکم معرفت‌شناختی عام است، منجر به پذیرش این گزاره که: «جامعه مساوی با افراد آن است و چیزی بیش از این نیست.» شده است.

گزینه «۴»: اثر ریشه فلسفه (هستی‌شناسی) بر علوم (علوم تربیتی) را نشان می‌دهد، نه اثر شاخه فلسفه بر علوم را. زیرا تشکیل جهان از ماده و غیرماده به ریشه فلسفه مربوط است.

نسبت فلسفه‌های مضاف و علوم مختلف و مسیری که در نسبت آن دو باید طی شود چنین است که ما با مبانی فلسفی خود که در بخش اصلی فلسفه به دست آورده‌ایم روی به فلسفه‌های مضاف می‌آوریم و دست‌آوردهای آن را مبنای بررسی‌های خود در سایر علوم قرار می‌دهیم. در عبارت صورت سؤال فرد مسیر را برعکس طی کرده‌است؛ یعنی به جای این که از مبانی پذیرفته‌شده در فلسفه‌های مضاف نتایج سیاسی بگیرد، از سیاست نتایج فلسفی گرفته. گزینه «۳» نیز چنین است؛ فرد به جای آن که ابتدائاً به بررسی فلسفی نفس انسان بپردازد و سپس روان‌شناسی را از آن حیث که با دست‌آوردهای فلسفی مطابق است دنبال کند، برعکس عمل کرده و دست‌آوردهای روان‌شناسانه را مبنای استنتاج فلسفی قرار داده‌است.

تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: در این جا مسیر فرد درست است و برعکس صورت سؤال طی شده‌است؛ فرد ابتدا این حکم فلسفی که «حرکت هست» را در نظر گرفته و سپس بیان داشته که فیزیک باید بدان بپردازد.

گزینه «۲»: اینجا اصلاً ارتباطی میان فلسفه و علوم دیگر وجود ندارد چون هستی‌شناسی و معرفت‌شناسی هر دو بخش اصلی فلسفه به حساب می‌آیند.

گزینه «۴»: اینجا نیز اساساً گزاره‌ای فلسفی مطرح نشده و این مسئله که مالیات سنگین نشان‌دهنده سوسیالیستی بودن نظام اقتصادی است به سیاست و اقتصاد سیاسی مربوط می‌شود و ربطی به فلسفه ندارد.

(فلسفه یازدهم، ریشه و شاخه‌های فلسفه، صفحه‌های ۱۵ تا ۱۷)

۳۵ **گزینه ۴** واژه جغرافیا، برای اولین بار توسط اراتوستن دانشمند یونانی ارائه شد. او جغرافیا را علم «مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان» تعریف می‌کند.

۳۶ **گزینه ۲** در صفحه ۳ کتاب، در باب هواشناسی آمده است که بررسی تأثیر رابطه هواشناسی بر مکان و زندگی انسان در حوزه آب و هواشناسی است. و همچنین گزاره «با افزایش ارتفاع، دما کاهش می‌یابد.»، یک اصل هواشناسی است.

۳۷ **گزینه ۱** _ جغرافیای انسانی شامل زیررشته‌های جغرافیای روستایی، جغرافیای شهری، جغرافیای جمعیت، جغرافیای رفتاری و فرهنگی، جغرافیای اقتصادی، جغرافیای سیاسی و جغرافیای تاریخی است. فنون جغرافیایی شامل زیررشته‌های سنجش از دور و جی ای اس، روش‌های کمی در جغرافیا، نقشه‌کشی (کارتوگرافی) است. جغرافیای طبیعی شامل زیررشته‌های جغرافیای خاک‌ها، جغرافیای زیستی، آب و هواشناسی، ژئومورفولوژی است.

۳۸ **گزینه ۴** _ عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی به دو گونه است: درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها و نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها.

۳۹ **گزینه ۳** _ محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید. صفحه ۵. دید ترکیبی یعنی: مطالعه همه جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان.

۴۰. گزینه ۴. بر اساس شکل شماره ۲، با استفاده از هندسه، گرایش نقشه‌کشی یا کارتوگرافی، بر اساس علوم فضایی سنجش از راه دور یا GIS و بر اساس روان‌شناسی، به جغرافیای رفتاری و فرهنگی می‌پردازند.

۴۱. گزینه ۲. الف، ب، پ: جغرافی‌دان با هدف توسعه یک شهر، به مطالعه همه جانبه می‌پردازد و این مسائل را طرح و مطالعه می‌کند: ۱- با تهیه نقشه شهر، امکان گسترش فیزیکی شهر را بررسی می‌کند (نقشه خوانی). ۲- با مطالعه بافت جمعیت شهر، میزان رشد آن و امکان مهاجرپذیری آن را حدس می‌زند (جغرافیای جمعیت). ۳- با مطالعه میزان منابع آب شهر، امکان توسعه شهر را پیش‌بینی می‌کند (جغرافیای آب‌ها).

۴۲. گزینه ۱. انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا است. بسیاری از فعالیت‌های انسان در محل معینی انجام می‌شود که آن را مکان می‌نامند.

۴۳. گزینه ۱. از آنجا که جغرافیا روابط متقابل انسان را با محیط مطالعه و بررسی می‌کند؛ بنابراین شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی بدون دانش جغرافیا ممکن نیست، پس جغرافیا علمی برای زندگی بهتر است.

۴۴. گزینه ۳. با سؤال «کجا»، مکان وقوع پدیده‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد (رد گزینه ۱). - در سؤال «چه کسی»، توجه به روابط متقابل انسان و محیط دیده می‌شود (رد گزینه ۲). - «چرا»، به علت وقوع پدیده‌ها می‌پردازد (رد گزینه ۴).

۴۵. گزینه ۲. نخستین مرحله پژوهش، طرح سؤال و بیان مسئله است.

۴۶. گزینه ۴. مسئله تحقیق، بهتر است به شکل سؤال نوشته شود و از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم استفاده نشود. گزینه ۱، ویژگی فرضیه است و طبقه‌بندی اطلاعات، بعد از جمع‌آوری اطلاعات انجام می‌شود.

۴۷ گزینه‌ی (۱) در گزینه‌ی (۱) تکرار مصوّت «-» محسوس است. در گزینه‌ی (۲)، صامت «ش»، در گزینه‌ی (۳)، صامت «ز» و در گزینه‌ی (۴)، صامت «س» واج‌آرایی ایجاد کرده‌اند اما صورت سؤال واج‌آرایی مصوّت را خواسته است.

۴۸ گزینه‌ی (۱) علت نادرستی دیگر گزینه‌ها این است که کلمات پایانی عبارت نیستند. دقت کنید که سجع مخصوص کلمات پایانی دو عبارت است همانند قافیه در شعر!

۴۹ بیت «ب»: «بده» و «بنه»: سجع
بیت «ج»: از بنده بودن به شاهی رسیدن و شاهین بودن مگس، تناقض دارند.
بیت «الف»: «شیرین نفس» حس‌آمیزی دارد.
بیت «ت»: «چین» اول به معنای کشور چین و «چین» دوم به معنای شکن زلف است.
بیت «ث»: تلمیح به داستان ویس و رامین
بیت «پ»: «دین» و «کین»: جناس ناهمسان اختلافی

۵۰ **۴** شنیدن بو ← حس‌آمیزی / بیت تناقض ندارد.
تشریح گزینه‌های دیگر:

گزینه «۱»: در کمین بودن روزگار: تشخیص / دو مصراع یک مفهوم را بیان می‌کنند و می‌توان بین آن‌ها علامت مساوی گذاشت. بنابراین، بیت اسلوب معادله دارد. گزینه «۲»: خاک قناعت: تشبیه فشرده اضافی، آب حیوان چون خاک قناعت نیست: تشبیه / تلمیح به داستان حضرت خضر (ع) و آب حیات گزینه «۳»: تکرار صامت «گ»: واج‌آرایی / از سر گذشتن آب با گریه (اشک): اغراق

۴ جناس: «بشکست» اول: ناراحت کردن، آزار رساندن /

«بشکست» دوم: تا زدن و منظم ساختن (جناس همسان)

ایهام: کزین دست: ۱- از این نوع (از این گونه) / ۲- از این عضو بدن

(دست به معنای عضوی از بدن)

واج آرایی: تکرار صامت «س» و «ش»

کنایه: «دل شکستن» کنایه از ناراحت ساختن است.

نکته: واژه «سر» ایهام تناسب دارد و شکستن دل معشوق به شانه

خوردن زلف یار تشبیه شده است؛ اما بیت فاقد «تکرار» و «استعاره»

است.

۳ تضاد: «آشکارا» و «پنهان» / استعاره: «مه» استعاره از معشوق

است. / کنایه: «در پرده پنهان بودن» / واج آرایی در صامت «ر» و

مصوت بلند «ا».

نکته: البته سؤال خالی از اشکال نیست، چرا که واژه «صورت» نیز در

دو معنای احتمالی چهره و نقش (نقاشی) دارای ایهام است، بنابراین

گزینه «۱» نیز می‌تواند پاسخ صحیح این سؤال باشد.

۵۳ بیت «ج»: تلمیح: آب حیات

بیت «د»: لف و نشر: لف ۱: نبندم، لف ۲: نگشایم، نشر ۱: دستی که تو بگشودی، نشر ۲: پایی که تو بستی
بیت «الف»: حسن تعلیل: شاعر علت سجده ملایک بر انسان را لزوم سجده آنها بر طاق ابروی معشوق می‌داند که دلیلی خیالی و شاعرانه است.

بیت «ب»: جناس: «دست» و «راست»

بیت «ه»: حس آمیزی: حسن لطیف

۵۴ (۳) واج آرایی «ش» و «خ» / پ) واج آرایی «ش» و «ن» ات) واج آرایی «ص»

۵۵ بررسی سایر گزینه‌ها: ۲

۱) گردون و افسون — سجع متوازی / ۳) گرم و شرم و نرم — سجع متوازی / ۴) خبر و سپر — سجع متوازی

۵۶ (۲) کلمات «تنگ و درنگ» سجع مطرف هستند

بررسی سایر گزینه‌ها:

۱) کلمات «اصل و وصل» سجع متوازی است. / ۳) کلمات «بتفت و برفت» سجع متوازی است. / ۴) کلمات «طواف و مصاف» سجع متوازی است.

۵۷ گزینه ۳ منابع پژوهش تاریخی از نظر درجه اهمیت و اعتبار به دو دسته اصلی و فرعی تقسیم می‌شوند.

۵۸ گزینه ۳ شهید استاد مطهری درباره دیدگاه قرآن نسبت به تاریخ سخن گفته است.

۵۹ گزینه ۱ اساس شیوه نوین تاریخ‌نگاری بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان‌پردازی بود.

۶۰ گزینه ۳ به ترتیب دومین و پنجمین مرحله پژوهش در تاریخ، عبارت است از تدوین پرسش‌های تحقیق و تحلیل و تفسیر اطلاعات.

۶۱ گزینه ۴ پیش از ظهور تاریخ‌نگاری نوین، برخی از وقایع نویسان به عنوان منشی در خدمت شاهان و حاکمان بودند و آنان را در مسافرت‌ها و جنگ‌ها همراهی می‌کردند. بعضی از مورخان درباری به اسناد و مدارک دولتی دسترسی داشتند و می‌توانستند از آن‌ها برای ثبت و نگارش رویدادها استفاده کنند.

بررسی سایر گزینه‌ها: گزینه «۱»: در تاریخ‌نگاری نوین، وجوه گوناگون حیات جامعه مورد توجه قرار می‌گیرد. / گزینه «۲»: برخی از آثار به صورت غیرمستقیم به ثبت و نگارش می‌رسید. / گزینه «۳»: استفاده از یافته‌های سایر علوم مربوط به تاریخ‌نگاری نوین است.

۶۲ گزینه ۲ در مرحله سوم یعنی شناسایی منابع، اگر محقق از اسناد استفاده کند، باید از اصالت سند و جعلی نبودن آن مطمئن شود.

۶۳ گزینه ۴ در بین‌النهرین و به خصوص در میان بابلی‌ها، گاه‌شماری خورشیدی - قمری رایج بود.

۶۴ گزینه ۱ العبر، اثر اندیشمند تونسلی مسلمان، ابن‌خلدون است.

۶۵ گزینه ۳ رومیان در آغاز گاه‌شماری دقیقی نداشتند، به همین دلیل در سال ۴۶ ق.م امپراتور روم (ژولیوس سزار) دستور داد گاه‌شماری رومی براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شود.

۶۶ گزینه ۱ ژولیوس سزار دستور داد گاه‌شماری رومی براساس گاه‌شماری مصری اصلاح شود.

۶۷ گزینه ۱ مبدأ گاه‌شماری اوستایی به تخت نشستن هر پادشاه بود.

۶۸ گزینه ۱ در گاه‌شماری اوستایی دوره ساسانیان، سال به ۱۲ ماه خورشیدی ۳۰ روزه تقسیم می‌شد، سپس پنج روز اضافی را که به آن اندرگاه (پنجه) می‌گفتند، به آخر ماه دوازدهم می‌افزودند.

روان‌شناسی یازدهم: صفحه‌های ۸ تا ۳۳

تست و پاسخ ۶۹

کدام‌یک از پرسش‌های زیر در حیطه علم روان‌شناسی نمی‌گنجد؟

- ۱) آیا رفتار فردی که در موقعیت‌های مختلف به گونه‌های مختلف عمل می‌کند، طبیعی و سازگارانه است؟
- ۲) چه رابطه‌ای بین سبک زندگی سالم و سلامت روان وجود دارد؟
- ۳) آیا خوردن غذاهای حرام در سلامت روان افراد اثر دارد؟
- ۴) آیا بروز اختلالات روانی با تجارب دوران کودکی ارتباط دارد؟

پاسخ: گزینه ۲

(درس ۱- مقدمه)

پاسخ تشریحی علم روان‌شناسی به عنوان یک علم تجربی، به سؤالاتی می‌تواند پاسخ دهد که موضوعات مطرح‌شده در آن قابل مشاهده

ارهای علم تجربی نیست؛ بنابراین در

و قابل بررسی علمی باشد. در ۳ مف

قلمرو علم روان‌شناسی نمی‌گنجد.

چند هفته مانده به زمان انتخاب رشته دانشگاه، سعید و دوستانش با این سؤال مواجه‌اند که «کدام رشته متضمن موفقیت و رضایت آن‌هاست؟» و هر یک از طریق به دنبال پاسخ این سؤال گشتند. منبع رسیدن به پاسخ کدام یک از آن‌ها به درستی نوشته نشده است؟

- (۱) محمد با یافتن حدیثی که معلمی را شغل انبیا می‌دانست رشته فرهنگیان را انتخاب کرد. (استناد به آیات الهی)
- (۲) فائزه برای رفع تردیدش در مورد رشته حقوق، به دنبال نمونه‌هایی از وکلای موفق گشت. (روش علمی)
- (۳) سمیه خود را در قامت دانشجوی رشته‌های مختلف تصور کرده و با توجه به احساس خود، رشته مدیریت را انتخاب کرد. (شهود)
- (۴) حسین از زمانی که به خاطر دارد این باور درونی که باید به دیگران کمک کند، او را به مطالعه روان‌شناسی سوق می‌داد. (دریافت درونی)

پاسخ: گزینه ۲

(درس ۱- منابع کسب آگاهی و معرفت)

درس نامه

- منابع کسب آگاهی و معرفت عبارت‌اند از:
- (۱) استناد به آیات الهی و سخن بزرگان دین
  - (۲) روش‌های شهودی و دریافت درونی
  - (۳) روش عقلی، استدلال‌های منطقی و دلایل فلسفی
  - (۴) روش تجربی

نکته

توجه کنید «استناد به آیات الهی و سخن بزرگان دین» یک منبع وحیانی است و صرفاً توسط پیامبران و کتابی که به آن‌ها نازل شده صورت گرفته است؛ بنابراین اگر صحبت از دانشمندان و یا افراد عادی می‌شود، باید دقت کنیم که خود آن‌ها از چه روشی استفاده کرده‌اند. توجه داشته باشید که صرفاً روش دانشمندان علم تجربی که از آزمایشات عینی و قابل مشاهده بهره می‌برند، روش تجربی است.

پاسخ تشریحی بررسی عبارات:

در عبارت اول، محمد با استفاده از احادیث تصمیم‌گیری کرده است؛ پس روش او روش استناد به آیات الهی و بزرگان دین بوده است. در عبارت دوم، فائزه از نمونه‌های افراد وکیلی که موفق بوده‌اند، استفاده کرده است. اگر علت کار فائزه این بود که صحبت‌های وکلای را بشنود تا بتواند استدلال کند که رشته حقوق رشته خوبی است و با انتخاب آن می‌تواند فرد موفق بشود، روش او روش عقلی بوده است. در غیر این صورت روش او منطبق با هیچ کدام از روش‌های مطرح‌شده در کتاب نیست. در عبارات سوم و چهارم، هر دو به احساس درونی خود توجه کرده‌اند؛ پس روش آن‌ها شهودی است.

دام تستی

هرگاه دانشمندی از نمونه‌های انسانی یا حیوانی استفاده کند و بر روی آن‌ها فرضیه مورد نظرش را بیازماید، روش او روش تجربی است، ولی در (۲) فائزه بر روی نمونه‌ها آزمایشی نکرده است؛ بلکه با وکلای موفق صحبت کرده و عملاً نتیجه گرفته که رشته حقوق رشته خوبی است و می‌تواند با وکیل شدن به موفقیت و رضایت برسد.

کدام مورد به ترتیب مصداق کامل تری از «مسئله»، «فرضیه» و «نظریه» را ارائه کرده است؟

- ۱) آیا سبک فرزندپروری با بروز رفتارهای وسواسی در کودک رابطه دارد؟ - تربیت سختگیرانه می‌تواند منتهی به بروز رفتارهای وسواسی در کودک شود. - نگاه روانکاوی به موضوع وسواس.
- ۲) شیوع اختلال وسواس در دختران بیشتر از پسران است. - ممکن است تلاش کودک برای پذیرفته‌شدن از جانب والد سختگیر منتهی به وسواس شود. - نگاه روان‌شناسی اسلامی به وسواس.
- ۳) آیا بازگشت علائم (عود) در اختلال وسواس پس از درمان محتمل است؟ - با تأیید پژوهش‌ها، وراثت نقش مهمی در ابتلا به وسواس دارد. - مجموعه اصول در زمینه روابط والد و نوزاد.
- ۴) بروز رفتارهای وسواسی، در کدام دوره سنی یک اختلال به حساب می‌آید؟ - آیا شیوع اختلال وسواس در مناطق گرم‌تر بیشتر است؟ - بهره‌گیری از مجموعه‌ای از احادیث مربوط به وسواس موجب کاهش رفتارهای وسواسی می‌شود.

پاسخ: گزینه ۱

(درس ۱ - علم تفریب چیست؟)

درس‌نامه

در علوم تجربی برخی مفاهیم مانند مسئله، فرضیه، اصول و نظریه کاربرد فراوانی دارند:

مسئله: سؤالی است که ذهن دانشمند را به خود مشغول کرده است. پژوهش‌های دانشمندان با «طرح مسئله» شروع می‌شود.

فرضیه: پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای است که به مسئله‌های علمی داده می‌شود. فرضیه حتماً باید یک جمله خبری باشد. فرضیه

حدسی است که قطعیت ندارد، چون هنوز بر روی آن آزمایشی صورت نگرفته و می‌تواند درست یا نادرست باشد.

اصل یا قانون: فرضیه‌ها در صورت پذیرفته‌شدن در شرایط مختلف آزمایشی به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند.

نظریه: وقتی مجموعه‌ای از اصول که در ارتباط با یک موضوع هستند در کنار هم قرار گیرند، نظریه‌ها را شکل می‌دهند.

نکته هرگاه جمله ارائه شده به صورت پرسش مطرح شود، با مسئله یا سؤال مواجه هستیم. هرگاه عبارت مطرح شده به صورت جمله خبری باشد که رابطه بین متغیرها را مطرح می کند و ضوابط مربوط به فرضیه پردازی را داشته باشد (مانند: به کار نبردن قیود قطعی مثل حتماً، همیشه، باید، قطعاً و ...)، عبارت مطرح شده فرضیه است. هرگاه به انجام پژوهش هایی در موضوع مورد نظر و پذیرفته شدن آن در جمله اشاره شده باشد، عبارت مطرح شده اصل یا قانون است. اگر یک موضوع کلی مطرح شود، با نظریه مواجه هستیم.

پاسخ تشریحی بررسی گزینه ها:

۱) قسمت اول یک جمله سؤالی است که ارتباط بین دو پدیده یا متغیر را مطرح کرده است؛ پس مسئله است. در قسمت دوم هم یک جمله خبری وجود دارد که ارتباط بین دو متغیر (تریت سختگیرانه و رفتارهای وسواسی) را مطرح کرده است؛ پس فرضیه است. در قسمت سوم یک دیدگاه کلی در ارتباط با موضوع وسواس مطرح شده؛ پس نظریه است.

بررسی سایر گزینه ها:

۲) قسمت اول «مسئله» نیست و فرضیه است.

۳) قسمت دوم گزینه اشاره به تأیید پژوهش ها کرده؛ پس «اصل یا قانون» است، نه فرضیه.

۴) قسمت دوم جمله سؤالی است؛ پس «مسئله» است، نه فرضیه. قسمت سوم هم ارتباط بین دو متغیر (استفاده از احادیث مربوط به وسواس و رفتار وسواسی) را مطرح کرده است؛ پس «فرضیه» است.

تست و پاسخ ۷۲

به ترتیب درستی یا نادرستی عبارات زیر در زمینه مفاهیم علم تجربی، در کدام گزینه آمده است؟

• صرفاً در علم روان شناسی است که به دلیل موضوع پیچیده آن، اصول و قوانینی که براساس مشاهدات تجربی آزمایش و تأیید شده اند، ممکن است واقعی نباشند.

• در علم تجربی که از روش ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه گیری استفاده می شود، امکان نادرستی فرضیه های تأیید شده وجود ندارد.

• برای پذیرفته شدن فرضیه ها و تبدیل آن ها به اصول، کافی است پاسخ ها را با ابزارهای دقیق و قابل مشاهده بیازماییم.

• اصول و قوانینی نادرست تلقی شده و کنار گذاشته می شوند که یا با پیش فرض های اولیه دانشمندان در مورد آن موضوع تطابق نداشته باشد و یا روش به کار گرفته شده برای آزمودن فرضیه های مربوط به آن موضوع به درستی صورت نگرفته باشد.

۱) د - ن - ن - د   ۲) د - د - د - ن   ۳) ن - ن - ن - د   ۴) ن - د - د - ن

(درس ۱ - علم تجربی چیست؟)

پاسخ: گزینه ۳

درس نامه ●● برای پذیرش پاسخ های اولیه ارائه شده به مسئله های علمی و تأیید یک فرضیه، باید:

۱) پاسخ ها را براساس مشاهدات تجربی بیازماییم.

۲) نتیجه را با یافته های مقبول در علم تجربی مطابقت دهیم ← پس از بررسی اگر مطابقت و همخوانی وجود نداشته باشد، پاسخ ارائه شده پذیرفته نمی شود.

نکته باید توجه کنید که معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست؛ بلکه پاسخی که اکنون مورد

قبول واقع شده و علمی است، ممکن است پس از مدتی به دلیل
 ۱) آگاهی از نادرستی آزمایشات قبلی ← کنار گذاشته شده و نادرست
 ۲) تغییر در پیش فرض های دانشمندان ← تلقی گردد.

عبارت اول: در همه علوم تجربی و نه صرفاً علم روان‌شناسی، ممکن است اصول و قوانین به دست آمده درست و واقعی نباشند.
عبارت دوم: امکان نادرستی اصول و قوانین در علم تجربی به دلیل نادرستی آزمایشات قبلی و یا تغییر در پیش فرض‌های دانشمندان وجود دارد.
عبارت سوم: برای پذیرفته شدن فرضیه‌ها، علاوه بر آزمودن آن‌ها، باید نتایج به دست آمده با یافته‌های مقبول در آن علم مطابقت داده شود و آزمودن آن‌ها به تنهایی کافی نیست.

تست و پاسخ ۷۳

توصیف و تبیین کدام پدیده ساده‌تر است؟

- (۱) پیامدهای شناختی فشار روانی مانند پرش ذهن و عدم تمرکز (۲) علائم عاطفی تاب‌آوری پایین مانند خلق آسیب‌پذیر و بی‌ثبات
(۳) پیامدهای هیجانی تولد نوزاد آسیب‌دیده مانند عذاب وجدان و انکار (۴) علائم جسمانی اضطراب مداوم مانند مشکلات گوارشی و بی‌خوابی

پاسخ: گزینه ۴

(درس ۱ - علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟)

درس نامه ●● کنترل و پیش‌بینی در علم روان‌شناسی نسبت به سایر علوم تجربی با دشواری‌های بیشتری روبه‌رو است. مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی، پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف این علم است؛ برای مثال در فیزیک پیش‌بینی انبساط فلز به وسیله گرما امر دشواری نیست، در حالی که پیش‌بینی انگیزه پیشرفت به مراتب دشوارتر است، چون تحت تأثیر عوامل متعددی است که به راحتی نمی‌توان آن‌ها را توصیف یا تبیین کرد.

نکته برای تشخیص دشواری توصیف، تبیین، پیش‌بینی و یا کنترل پدیده‌ها به موضوع آن توجه کنید. اگر به موضوعات روان‌شناختی مربوط است، توصیف و تبیین دشوارتر است و اگر به سایر علوم مانند فیزیک، شیمی، علوم زیستی، فیزیولوژی و ... مربوط است، ساده‌تر است.

پاسخ تشریحی توصیف دقیق از موضوعات روان‌شناختی به دلیل پیچیدگی انسان و وجود ابعاد مختلف در او، دشوارتر از پدیده‌هایی است که در سایر علوم بررسی می‌شوند. در گزینه‌های مطرح شده متغیرهایی مانند «پیامدهای شناختی»، «علائم عاطفی»، «پیامدهای هیجانی» همگی متغیرهای روان‌شناختی هستند که بررسی آن‌ها دشوار است، ولی علائم جسمانی که در [۴] مطرح شده، با روش‌هایی مانند سنجش فشار خون، آزمایش خون، آندوسکوپی، سونوگرافی و ... راحت‌تر مورد بررسی و مشاهده قرار می‌گیرند.

تست و پاسخ ۷۴

به ترتیب درست و نادرست بودن عبارات‌های داده شده کدام‌اند؟

- روان‌شناسان بر خلاف سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته شده در هر علم و هم‌چنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند.
- حتی زمانی که علت به وجود آمدن یک پدیده مشخص شده و با آزمایشات تجربی، درستی آن قطعیت یافته، نباید تبیین‌های محتمل دیگر را رد کنیم.
- صرفاً با برگزیدن توصیفی دقیق از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی و کنترل آن پدیده دست یافت.
- چگونگی توصیف هر دانشمند از یک پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.

(۲) د - ن - ن - د

(۱) ن - د - د - ن

(۴) د - د - ن - ن

(۳) ن - د - د - ن

(درس ۱ - علم روان‌شناسی چه هدف‌هایی را دنبال می‌کند؟)

پاسخ: گزینه ۳

درس نامه ●● چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد. به عنوان مثال، فردی که انسان را تنها موجودی جسمانی می‌بیند، بسیار متفاوت از فردی که انسان را دارای ابعاد مختلفی فراتر از بدن جسمانی می‌بیند، به مطالعه و پژوهش علمی دربارهٔ انسان خواهد پرداخت.

● دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوعات و پدیده‌های مختلف دقیق و بی‌طرف باشند، با وجود این روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته‌شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.

پاسخ تشریحی بررسی عبارات نادرست:

عبارت اول: روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته‌شده در هر علم و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند و این امر مختص روان‌شناسان نیست.

عبارت سوم: پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به «پیش‌بینی» و «کنترل» آن پدیده دست یافت؛ بنابراین توصیف به تنهایی کافی نیست. برای پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها، تبیین آن‌ها هم لازم و ضروری است.

تست و پاسخ ۷۵

به ترتیب، هر یک از موارد زیر با کدام یک از مفاهیم کلیدی روش علمی ارتباط دارد؟

● تشخیص موقعیت نامعین

● جریان یک عمل

● مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی

● نتیجه‌بخش نبودن فعالیت

۱) طرح مسئله - فرایند - نظام‌داربودن - هدفمندی

۲) روشن‌سازی - در جست‌وجو بودن - تعریف عملیاتی - تکرارپذیری

۳) طرح مسئله - حرکت از مبدأ به مقصد - هدفمندی - در جست‌وجو بودن

۴) روشن‌سازی - حرکت از مبدأ به مقصد - رعایت ضوابط معین - تکرارپذیری

(درس ۱- تعریف روش علمی)

پاسخ: گزینه ۱

درس نامه ●● روش علمی عبارت است از: فرایند جست‌وجوی با قاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین. در این تعریف از چند واژه استفاده شده است. «فرایند» به جریان عمل اشاره دارد؛ وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را «فرایند» گویند. در روش علمی همواره به دنبال «جست‌وجوی» چیزی هستیم، در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی هدفمند باشد. گاهی ممکن است بدون هدف اقدامی صورت بگیرد. در این صورت اقدام محقق‌شده به دلیل توجه‌نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود. واژه مهم دیگر «نظام‌داربودن» است. روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود. آخرین مفهوم در تعریف روش علمی «موقعیت نامعین» است. دانشمند به دنبال ابهام‌زدایی و روشن‌سازی است.

- ۱ دانشمند با طرح مسئله موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کند.
- ۲ دانشمند از طریق روش علمی سعی می‌کند به موقعیت‌های نامعین پاسخ داده و آن‌ها را روشن سازد.
- ۳ اگر اقدامی بدون هدف صورت بگیرد، اقدام محقق‌شده به دلیل توجه‌نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود.
- ۴ مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در این است که هرچند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجهه دانشمند برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.

پاسخ تشریحی بررسی عبارات:

- عبارت اول: تشخیص موقعیت نامعین از طریق طرح مسئله صورت می‌گیرد.
- عبارت دوم: فرایند به جریان یک عمل اشاره دارد.
- عبارت سوم: مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در منظم و قاعده‌مند بودن مواجهه دانشمند است.
- عبارت چهارم: اگر اقدامی بدون هدف صورت گیرد، اقدام محقق‌شده نتیجه‌بخش نخواهد بود.

تست و پاسخ ۷۶

چند مورد از موارد زیر درست‌اند؟

- روش علمی مبتنی بر مشاهده و تجربه که خود متکی بر نظریات و مبانی غیر تجربی است. روش مورد نظر روان‌شناسان تجربی است.
- همه علوم به یک میزان دارای یافته‌های تکرارپذیر نیستند.
- تکرارپذیر بودن یافته‌های دیگران در روش علمی مشروط بر این است که ضوابط علمی را هم خود آن‌ها و هم محققین بعدی رعایت کنند.
- با تعریف عملیاتی است که افراد می‌توانند به نتایج یکسان در آزمایشات متعدد برسند.

(۴ سه

۳) چهار

(۲ یک

(۱ دو

(درس ۱- روش علمی و ویژگی‌های آن)

پاسخ: گزینه ۳

پاسخ تشریحی بررسی عبارات:

- عبارت اول: روش مورد نظر روان‌شناسان «روش علمی» است. هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیر تجربی تکیه دارد؛ بنابراین عبارت درست است.
- عبارت دوم: همه علوم به یک میزان دارای یافته‌های تکرارپذیر نیستند؛ بنابراین عبارت درست است.
- عبارت سوم: یافته‌های به‌دست‌آمده از روش علمی، شخصی نیست؛ بلکه هر دانشمند با رعایت ضوابط علمی می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند؛ به همین دلیل اگرچه ممکن است بسیاری از انسان‌ها با روش‌هایی منحصر به فرد مسائلی را حل کنند، اگر پاسخ آن‌ها به وسیله دیگران قابل تکرار نباشد در مجموعه روش علمی قرار نمی‌گیرد. روش علمی تابع قواعد مشخصی است که دانشمند باید آن‌ها را رعایت کند، همین ویژگی روش علمی است که امکان تکرار شدن آزمایشات را فراهم می‌کند؛ بنابراین هم خود دانشمندی که از روش علمی به یافته‌ای دست می‌یابد و هم هر کسی که یافته او را تکرار می‌کند، باید ضوابط و قواعد این روش را رعایت کند؛ بنابراین عبارت درست است.
- عبارت چهارم: تعریف عملیاتی به تعریف دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری از متغیر مورد نظر مربوط است که با مطالعه آن همه افراد به برداشت یکسان یا تقریباً یکسان از متغیر مورد نظر می‌رسند. رسیدن به نتایج یا یافته‌های یکسان در آزمایشات متعدد به ویژگی تکرارپذیری مربوط می‌شود؛ بنابراین عبارت نادرست است.

تست و پاسخ ۷۷

پروین و دوستش فائزه برای خرید مایحتاج خانه به فروشگاه‌های بزرگ رفته بودند و زمانی که نوبت به خرید شکلات صبحانه رسید، انتخاب پروین شکلات خارجی با بسته‌بندی زیبا و طعمی خاص و تاریخ تولید آن بود؛ اما فائزه اعتقاد داشت که اختلاف قیمت با نمونه داخلی بیشتر از اختلاف طعم آنهاست و انتخاب نمونه خارجی به صرفه نیست. در رابطه با پردازش شناختی پروین و فائزه کدام گزینه درست است؟

(۱) سبک پردازش پروین و فائزه هر دو مفهومی بوده است.

(۲) شناخت مبتنی بر پردازش فائزه کارآمدتر و پایدارتر از پروین خواهد بود.

(۳) فائزه برخلاف پروین تنها بر ویژگی‌های کیفی شکلات تمرکز داشته است.

(۴) پروین برای پردازش خود صرفاً بر ویژگی‌های حسی تمرکز کرده است.

پاسخ: گزینه ۱

(درس ۱ - شناخت پیوست؟)

درس نامه

پردازش به معنای دریافت و فهم بیشتر است. انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند. هرگاه پردازش صرفاً بر ویژگی‌های حسی مانند اندازه و شکل ظاهری محرک تکیه داشته باشد، «پردازش ادراکی» است و پردازشی که علاوه بر ویژگی‌های حسی تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد، پردازش مفهومی است.

نکته هر چه پردازش مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل‌گرفته، پایدارتر و کارآمدتر است.

پاسخ تشریحی

با توجه به صورت سؤال پردازش پروین و فائزه هر دو مفهومی است، چون علاوه بر ویژگی‌های حسی به ویژگی‌های کیفی مانند طعم، تازگی و قیمت نیز توجه کرده‌اند؛ بنابراین شناخت هر دو نفر کارآمد است و هر کدام متناسب با ارجحیت‌های شخصی انتخاب کرده‌اند.

تست و پاسخ ۷۸

هر یک از توصیفات زیر به ترتیب مربوط به کدام‌یک از شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات است؟

• در این روش باید تا جای ممکن از تعصب یا پیش‌داوری‌ها به دور بود.

• بیش از هر روشی افراد عادی جامعه با استفاده از آن مواجه شده‌اند.

• در این حالت محقق براساس پاسخ‌های دریافت‌کرده، پرسش بعدی خود را معلوم می‌کند.

• از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او سؤال می‌شود.

(۲) مشاهده - مصاحبه - مشاهده - مصاحبه

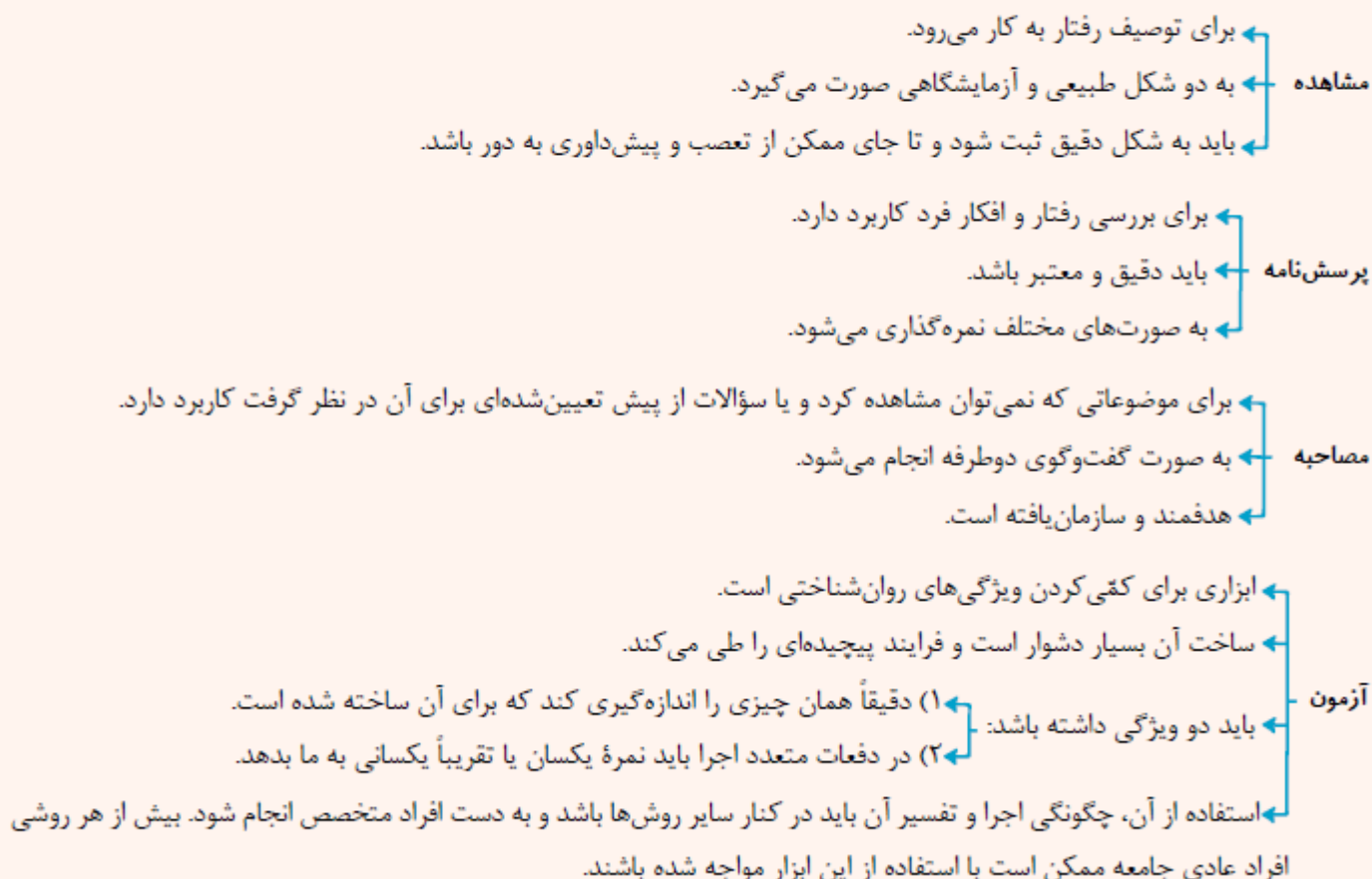
(۱) مصاحبه - آزمون - مصاحبه - مشاهده

(۴) مشاهده - آزمون - مصاحبه - پرسش‌نامه

(۳) مصاحبه - مصاحبه - مشاهده - آزمون

پاسخ: گزینه ۲

(درس ۱ - روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی)

پاسخ تشریحی در مشاهده، اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند و تا جای ممکن، از تعصب یا پیش‌داوری‌ها به دور بود.

شاید بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی مواجه شده باشند.

برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین‌شده مطالعه کرد؛ محققان در چنین حالتی از روش مصاحبه استفاده می‌کنند. در این حالت، محقق در ضمن گفت‌وگو و براساس پاسخ‌های دریافت‌کرده، پرسش بعدی خود را معلوم و مصاحبه را هدایت می‌کند.

اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد؛ در این حالت، محقق از خود فرد درباره افکار یا رفتار خاص او می‌پرسد.